

els parlars catalans (RHisp 1906) ja ho féu notar. S'han assajat dues explicacions d'aquesta anomalia; Fabra mateix (BDC I, 1913, 61) es plantejava la possibilitat que fos deguda al grup -PT- següent, tal com els grups N'R, RT, RN, o certes consonants (L, D, C^e),⁵ fan que la È llatina resti é oberta amb la mateixa extensió, en tots cinc dominis dialectals. Però els dos únics mots en què hi ha PT darrere È mostren el resultat é que calia esperar: NĒPTIS > *nét, néta*, INCĒPTAT > *enceta*

Però és que ja no s'havia d'esperar que una -PT- del llatí antic tingués tal influència: primer perquè en tota la Romània es va confondre amb -TT- (excepció única la Dàcia d'on el romanès, que geogràficament ja quasi no és Romània), i per tant hem de creure que la confusió és antiquíssima, sense influència possible en un fenomen tan tardà com dóna entendre la divergència tripartita de les È dins el cat., després perquè la seqüència d'un labial en tot cas hauria afavorit la *e* tancada (com ho proven els grups RB, RP etc.), i són només les consonants dentals sonsors les que han tinguda influència obridora. L'altre assaig, el de Kuen (l c) és pitjor: *sèt* per influència de *dēu* DĒCEM (id., Moll, *Gr Hist Cat*, p. 68); no té solta numèrica (¿per què influència de 10 sobre 7 i no sobre *trés/trés*, per què no influïrien els pròxims 6 i 8 sinó un d'allunyat?), no hi ha cap raó fraseològica que hi doni peu, ni tan sols la semblança física dels dos mots. És un ximple subterfugi. Val més reconèixer un enigma o ignorància

Quedarà potser així Però certs indicis animen a cercar alguna explicació. No és aquest l'únic numeral amb problema vocàlic: de TRĒDĒCIM hauríem d'esperar cat. or. *trētzte*, bal. *trátze* i hi ha é tancada en tots els dialectes catalans² Al fr. *quatorze* 1 a la ò de QUARTUOR correspondria ó i hi ha *catorze* en català (crec pertot) *Dos té o* tancada normal a la major part del territori però *dps* en la major part del domini cat. occidental. De SĒDĒCIM hi ha *sēzze* normalment en català oriental, i caldria **sédzə* a les Illes, però en realitat la pronúncia baleàrica és *sédzə*, ens fa a saber *AlcM*

Aquest últim és especialment important, com sigui que és el numeral que més s'assembla a *set* ¿Podem creure en la paraula d'*AlcM* quan ens diu que *setze* té també una *e* anòmala en diverses localitats continentals? Tindria una *e* tancada sorprenent en tres localitats del cat. oriental: Granollers, Reus i Tarragona, i una oberta tan inesperada com a les Balears, en sis poblacions del dialecte occidentals: Pont de Suert, Sort, Andorra, Cervera, Tamarit de Llitera i Alcoi. Hi podem creure quan hem vist que amb el llatí no miren prim? Potser sí, tanmateix, vist que aquest *sēzze* occidental desconcertant, coincideix amb *sēt* també desconcertant. I en tot cas no podem dubtar que hi ha *sēzze* amb *e* oberta a les Illes, quan ells ens ho asseguren; no sols a Mallorca sinó també Menorca (Febrer Cardona posa a *setze* el mateix accent que a *set* '7')

N'hi ha per preguntar-se, doncs, si el *sēt* anòmal és degut a la influència de *sēzze*, que només ha de tenir oberta en cat. or., i resulta tenir-ne també a les Illes i

part del cat. occid. i val. Aquí almenys hi ha la gran semblança fonètica *set* = *set(ze)*. Uns comptes eivissencs de 1655 porten «tovallons de sisè fins a setè a *setze* sous la cana» (*AlcM*, s. v. *setè*); combinacions així, gens rares, duien a influències recíproques.

Ens quedem curts perquè el que hem arribat ja a constatar és tot un conjunt: són molts els numerals que en tot o en part del nostre domini lingüístic han alterat el timbre de llur vocal tònica. I ha d'haver-hi una causa comuna, que ha de ser l'ús freqüent com a proclítics, que fa que aquests mots estiguin en una contínua alternança entre la posició pretònica, que sempre tanca les vocals, i la posició sota l'accent: en aquesta es mantenia en principi el timbre originari, però el joc continu entre una i l'altra havia d'influir també sobre la posició tònica, i calia anar restablint un ordre alterat per les analogies: una miqueta el que passa en els verbs entre formes arrizotòniques i formes de desinència inaccentuada (d'on *comença/comença, vèlla/vèlla, endanya/endanya, espanya/espanya, aixeta/aixeta* etc.); doncs, moltes ultracorreccions, i fluctuació considerable.

Pensem que justament el nombre *set* es presentava en una massa tremenda de grups fraseològics freqüentíssims; i perquè, ens recorda Prati, «*sette*, numero magico, è presente in molti nomi di luogo e cognomi»; en efecte tant en italià —*I Sette Comuni*—, com per tot (*Septimània, Heptapolis*); el nomenclàtor fr. registra 21 localitats en *Sept-*; cast. *Simancas* etc.; i en català, *Setcases, Sethomes, Setvalls* (cogn.), *Setaigües* (Tiguas), *Setviles* etc. Més encara, en la ideologia comuna, i el tresor de les frases tradicionals: els *set dies* de la setmana, els *set dolors, set pecats capitals, set sagraments, set salms; els Set Savis de Roma* (recordem el poema català del S. XIII), un *set-ciències, set-lles* (Empordà), *per quins set sous?*; *Septem Triones = les Set Cabrelles* = port. *Set-estrello*; el *set d'oros* etc., i jugar al *set-i-mig*; les dues Guerres dels *Set Anys; tenir set deus* mall. 'abundor', *tenir set demonis* (Collacions, *Dag*); i les innombrables denominacions botàniques: *set-en-rama, l'herba septifòlia, la de les set virtuts* ..

Cap numeral apareix tan sovint en aqueixes posicions pretòniques. I si era proclític, també en molts llocs es tornà enclític: recordem la història de *de(z)-set* > *deesét* > *dēsét* > *dēsset*, que portà com a corollari un obriment més fort que mai en la pronúncia val. *dēsat*, en gran part del P. Val.: veg. l'explicació que he descabdellat al vol. III, 106b-107; doncs aquesta ultra-obertura en *a*, també va existir en ross. (on hagué d'haver-hi fluctuació entre la forma amb -z- conservada i el tipus *de-e-set*), car l'*InvLC* en docs. de la segona meitat del S. XIV, al costat de dos casos de *de-se(s)et* registra la forma en -*sat* en cinc docs. (1355, 1369, 1370, 1400, 1429). Si hi havia *dessat* fins i tot amb -*a*- en val. i ross., no és estrany que l'articulació del *set* que hauríem hagut d'esperar s'avancés almenys fins a *sēt*. I quedí això ja donat també com a explicació dels altres (on tals combinacions no eren rares): *setze jutges ---, tretze són tretze ---, tretze desgràcies, tretze de setembre* i tants altres dies fatals, el *Pic de*